

Livia Iacob este doctorand la Catedra de Literatură Comparată și Estetică „Al. Dima” a Universității „Al.I. Cuza” din Iași. Din 2002 este redactor de carte, iar din 2005 colaborator la Radio Iași. A publicat articole, recenzii și traduceri în reviste de cultură. A tradus volumele: Philippe Breton, *Manipularea cuvîntului* și Alex Mucchielli *et al.*, *Teoria proceselor de comunicare* (ambele, Institutul European, 2006). A îngrijit și postfațat ediția Jean de la Fontaine, *Fabule* (Institutul European, 2005). Este autoarea volumelor de poezii *Fragmente din războiul urban* (OuTopos, Iași, 1999) și *Scrisori de închiriat* (Cartea Românească, București, 2004).

Livia Iacob, *Romancierii interbelici*

© 2006 Institutul European, Iași

www.euroinst.ro

INSTITUTUL EUROPEAN

Iași, str. Cronicar Mustea nr. 17, 700198, C.P. 161

euroedit@hotmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IACOB, LIVIA

Romancierii interbelici / Livia Iacob ; pref.:

Bogdan Crețu. – Iași : Institutul European, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-611-368-X

I. Crețu, Bogdan (pref.)

821.135.1.09-31“1918/1944”

Pe copertă: Albert J. Moore, *Cititoare* (detaliu)

Reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți, fără acordul Editurii, constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

Printed in ROMANIA

Romancierii interbelici

LIVIA IACOB

Prefață de BOGDAN CREȚU

INSTITUTUL EUROPEAN

2006

LIVIA IACOB

Protopopescu, Al. *Romanul psihologic românesc*, ediția a treia, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.

Rank, Otto, *Dublul. Don Juan*, traducere de Georgeta-Mirela Vicol, prefață de Petru Ursache, Editura Institutul European, Iași, 1997.

Rebreanu, Liviu, *Jurnal*, volumul I, text ales și stabilit, studiu introductiv de Puia Florica Rebreanu, Editura Minerva, București, 1984.

Sangsue, Daniel, *La Parodie*, Éditions Hachette, Paris, 1994.

Sasu, Aurel, *Liviu Rebreanu. Sărbătoarea operei*, Editura Albatros, București, 1978.

Streinu, Vladimir, *Prozatori români*, Editura Albatros, București, 2003.

Cornel Ungureanu, *Mitteleuropa periferiilor*, Editura Polirom, Iași, 2002.

Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, Editura Minerva, București, 1981.

Vianu, Tudor, *Scriitori români din secolul XX*, Editura Minerva, București, 1986.

Zaciu, Mircea, *Alte lecturi și alte zile*, Editura Eminescu, București, 1978.

Zarifopol, Paul, *Încercări de precizie literară*, studiu introductiv de Al. Paleologu, ediție îngrijită de Al. Săndulescu, Editura Amarcord, Timișoara, 1998.

Dicționare

Dima, Al.; Chițimia, I.C., *Literatura română. Dicționar cronologic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1977.

Zaciu, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel (coord.), *Dicționarul scriitorilor români*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998.

Cuprins

Prefață conjuncturală (Bogdan Crețu) / 5

Semnificative mutații / 9

Liviu Rebreanu / 31

„Un succes grabnic” / 33

„Oftează rar, cu o sticlă de rachiu la mijloc” / 43

„Oare cine să fie Apostol Bologna?” / 49

Mihail Sadoveanu / 61

„Cheia semnelor tainice” / 63

„Du-te în calea ta avînd în inimă numai pe Dumnezeu cel adevărat” / 77

„O creangă de aur în afară de timp” / 83

Hortensia Papadat-Bengescu și Camil Petrescu / 89

Diversitatea în unitate / 91

Mondenitate și modernitate / 99

Mateiu I. Caragiale / 125

„Nebuleusement, 1910...” / 127

„Boema, odioasa, imunda Boemă” / 142

M. Blecher / 155

„Pe jumătate frumos și pe jumătate trist” / 157

„În lume nicăiri, și în nici o împrejurare, nu se întâmplă niciodată nimic” / 164

H. Bonciu / 183

„Convalescent al unei grele boli ce nu iartă: literaturita” / 185

„În cumplită mînie și mahmur” / 191

„Plînsul mut cu ochii uscați” / 202

Urmuz / 219

„Ca să devie publicabil” / 221

„Toată literatura înghițită” / 226

Concluzii? / 241

Bibliografie / 247

CLUBUL DE CARTE INSTITUTUL EUROPEAN

Stimate Cititor,
Institutul European Iași vine în sprijinul dumneavoastră ajutîndu-vă să economisiți timp și bani.

Titlurile dorite – unele căutate îndelung prin librării – pot fi comandate acum direct de la *Editură!*

Consultați oferta! Completați apoi talonul de comandă (carte poștală) din subsolul paginii. Nu uitați să înscrieți, cu atenție, titlul și numărul de exemplare solicitate.

Plata se va face ramburs (la primirea coletului poștal), taxele poștale fiind suportate de editură.

Și pentru că dumneavoastră apreciați cărțile noastre, meritați din plin să faceți parte din **Clubul de carte Institutul European**, beneficiind totodată de reduceri semnificative de preț.

Astfel:

- pentru 2 cărți comandate reducerea este de 10 %;
- pentru 3 cărți comandate reducerea este de 15 %;
- pentru 4 cărți comandate reducerea este de 20 %;
- pentru 5 cărți comandate reducerea este de 25 %;
- peste 10 cărți comandate reducerea devine 30 %.

Colecția UNIVERSITARIA

- *Agresivitatea în școală*, Laurențiu Șoitu, Cornel Hăvîrmeanu, 240 pag.
- *Călătorie în marea burghezie*, Michel Pinçon și Monique Pinçon-Charlot, 192 pag.
- *Cercetarea calitativă a socialului*, Mircea Agabrian, 232 pag.
- *Comunicarea*, Denis McQuail, 272 pag.
- *Construcția simbolică a cîmpului electoral*, Ioan Drăgan *et al.*, 496 pag.
- *Curs de logică*, Ion Petrovici, 260 pag.
- *Crestomație de istorie universală*, vol.1, Vasile Cristian, Lăcrămioara Iordăchescu, Mirela Popescu, 208 pag.

Numele	CARTE POȘTALĂ	
Cod numeric personal		
Strada	Destinatar	
Bl. .... Sc. .... Et. .... Ap.	EDITURA	
Județ (sector) ..... Cod	<i>Institutul European</i>	
Localitatea ..... Tel	C.P. 161, Cod 700198, IAȘI	

Depuneți cartea poștală, completată, în cea mai apropiată cutie poștală!

Liviu Rebreanu

„Un succes grabnic”

Deceniul al treilea este dominat, fără nici o urmă de îndoială – căci o atestă atât numeroasele editări, reeditări¹, premiile literare, controversele, relațiile cu lumea literară și cu publicul său – de personalitatea creatoare a lui Liviu Rebreanu. Un scriitor în bună măsură autodidact, doritor să mențină un contact cât se poate de palpabil cu cititorii, pe care-i invita la dese dezbateri și conferințe, dar și cu criticii, ceea ce l-a determinat să participe intens, o dată cu venirea la București, la întrunirile *Sburătorului* Iovinescian. Un autor dominat de orgoliul arhitecturii epice mari, de acuratețea și verosimilitatea personajelor și, nu în ultimul rând, de ambiția de a fi „adulat” de public. Cu atât mai mult cu cât devenise conștient, după cum singur mărturisește, că „pentru un scriitor, cititorii sînt duhovnicul”².

Comparația cu Balzac, pe care, desigur, Liviu Rebreanu ar fi considerat-o un „lux” accesibil puținoi scriitori în momentul în care-și va fi redactat capodoperele, favorizează și trecerea la celălalt aspect al scriiturii sale. Dacă pentru un romancier cum este, de pildă, M. Blecher, scrisul s-a trasformat, și sub impulsul cauzalității de destin fatalmente furat, într-un *modus vivendi*, pentru Rebreanu scrisul va fi avut toate datele necesare spre a constitui ceea ce numim, îndeobște, profesie.

¹ „Între anii 1920 și 1927, *Ion* a fost tipărit de cinci ori; între 1922 și 1927, *Pădurea spînzuraților* a cunoscut patru ediții; între 1925 și 1927, romanul *Adam și Eva* a fost publicat de două ori. Totul în decurs de șapte ani; enorm pentru ceea ce știm că se petrecea cu alți confrăți, cu alte cărți” (Puia Florica Rebreanu, „Istoria unui jurnal”, prefață la Liviu Rebreanu, *Jurnal*, volumul I, text ales și stabilit, studiu introductiv de Puia Florica Rebreanu, Editura Minerva, București, 1984, p. VI).

² *Ibidem*, p. XI.

Într-un interviu acordat lui Ioan Massoff, chiar la începutul carierei sale de romancier, în 1924, vorbesc de la sine dezvoltările cu privire la momentul nocturn în care se decantează, rînd pe rînd, personajii și evenimente, pentru a trece în „viața lor cea adevărată”, scrisă, așternută pe hîrtie, dar și abordarea – aproape romantică – a inspirației:

„Scriu numai noaptea, de la 10-11 pînă la 5-6 dimineața, uneori și mai mult. Numai noaptea poți găsi liniștea desăvîrșită care să-ți acorde o concentrare desăvîrșită. Mî se pare că inspirația e mai ales concentrare. Firește, concentrarea aceasta nu vine totdeauna. Multe ori te apucă dimineața fără a fi putut așterne pe hîrtie două fraze mulțumitoare. Scrișul e o *plăcere chinuitoare*...”¹

Scriitorul-profesionist, acreditînd ideea trecerii dincolo de granița artei, în cea a meseriei, iată temelia pe care s-a ridicat uriașul edificiu ce-i poartă numele (pentru că, apelînd la datele concrete de istorie literară, vom avea prilejul să constatăm că Rebreanu este, alături de Mihail Sadoveanu, printre cei mai prolifici² scriitori ai perioadei și chiar ai literaturii române).

Ideea s-a cristalizat, după toate documentele de care dispunem pînă în prezent, o dată cu venirea lui din Ardeal la București, cînd se vede nevoit să treacă de la regimul vieții militare la libertățile publicistului și, ulterior, la problemele administrative pe care le ridica

¹ „Cum lucrează”, în *Rampa*, VIII, nr. 2107, 2 noiembrie 1924, p. 1, *apud Jurnal*, p. 363.

² După debutul cu nuvele din *Frămîntări* (1912), urmează, sub aceeași specie, *Golanii* (1916), *Catastrofa* (1921) și numeroase alte culegeri, precum și mai puțin cunoscutele piese de teatru (*Cadrilul*, *Plicul*, *Apostolii*). În discuția de față ne interesează însă romanele, a căror serie – de asemenea lungă și interesantă prin amănuntul că, tematic, toate scrierile își fac, realmente, concurență între ele înainte de a se „împotrivi” vecinilor de raft – se deschide (și deschide, reper simbolic, epoca interbelică) prin *Ion* (1920). Și continuă, într-o proiecție de bun augur, cu *Pădurea spînzuraților* (1922), romanul în cheie fantastică *Adam și Eva* (1925), conștiințioasa detectivistică din *Ciuleandra* (1927), *Crăișorul Horia* (1929) ce anticipează tematica *Răscoalei* (1932), urmată, cît se poate de neașteptat, de tratarea erotismului din *Jar* (1934), demascarea politicului din *Gorila* (1938) și un roman polițist, *Amîndoi*.

funcția de director al Teatrului Național. Puțini mai au, în prezent, reprezentarea faptului că „profesiunea de ofițer” (pe care o îndeplinește, la începuturi, Rebreanu în paralel cu aceea de ajutor de notar) „nu era, în Imperiu, facultativă; ea avea un statut de excepție și propunea un anumit regim de viață, cu exclusivități bine precizate. A scrie însemna a exista în afara – dacă nu chiar împotriva – acestei aristocrații. Scrișul încălca disciplina severă a instituției. Jurnalistul sau scriitorul era din altă castă – pentru unii, o castă inferioară. Scriitorul – ziaristul – aparținea altei lumi. Prima ruptură pe care o trăiește Rebreanu e definită de opțiunea pentru scris. El vrea să fie scriitor, nu ofițer. Prima revoltă aceasta ar fi: pentru altă lume, în numele unui alt sistem de valori”¹. Simbolica (astăzi) părăsire a unui teritoriu în favoarea celui alt conține și o serie de date – esențiale – ce privesc, strict, trecerea lui de la un univers lingvistic la deprinderea altuia (la început, Liviu Rebreanu publicase, sub pseudonimul Olly Olliver, un ciclu de povestiri în limba maghiară, *Scara măgarilor*). Nu i-a fost ușoară adaptarea la standardele literare ale limbii române, dar poate tocmai din acest motiv stilul său are atîta vitalitate. Cititorul simte, pretutindeni în romane, înaltele expectanțe pe care el, autorul, a hotărît să le impună textului propriu.

Totodată, o sumară trecere în revistă a notațiilor prezervate de *Jurnalul* său, la fel de masiv precum romanele cele mai întinse (de genul lui *Ion* sau al *Răscoalei*), altfel neinteresante din punct de vedere literar², iluminează adevărul ascuns, asiduitatea căutării celei mai bune formule epice. Gestația romanelor este, în majoritatea cazurilor, îndelungată; etapa imediat următoare, ceea ce Rebreanu numea *transcrierea*, dovedind conștiința lipsurilor, dar și încredințarea că, rescrisă, „la mîna a doua”, povestea va căpăta acel ceva în plus necesar seducerii cît mai multor adepți, se desfășoară, antitetic, într-un timp foarte scurt. Prin

¹ Cornel Ungureanu, „Liviu Rebreanu – roșu și negru”, în *Mittleuropa periferiilor*, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 171.

² Cornel Ungureanu remarca un paradox al dedublării romancierului, criticînd „mediocritatea desăvîrșită” a paginilor de jurnal prin comparație cu munca – deși distinctă de efortul unui Mateiu Caragiale, spre exemplu – de stilist din *Pădurea spînzuraților* sau din nuvele.

această operațiune se traduce „munca” sa, literară însă istovitoare, în adevăratul sens al cuvântului. „A scrie un roman nu e totuși atât de greu cât sînt transcrierile. Întîia așternere pe hîrtie are toate plăcerile necunoscutului. Transcrierea înseamnă *muncă meticuloasă (s.n.)* de completări, suprimări, șlefuirii, de rotunjire și echilibrare. Partea aceasta e cea istovitoare. Am transcris *Ion* de trei ori. *Pădurea spînzuraților* de două ori, iar *Adam și Eva* de asemenea de două ori. Nu e vorba de copieri parțiale, ci de refaceri integrale de la primul la ultimul cuvînt”, declara, în interviul citat mai sus, romancierul.

Astfel, de la stadiul de proiect și pînă la publicarea romanului *Răscoala*, au trecut 22 de ani, timp în care Rebreanu a mai semnat însă numeroase alte nuvele, romane, chiar piese de teatru. Dintre acestea, romanul *Ciuleandra* va fi cunoscut o *transcriere* de numai șase zile (21-27 iulie 1927)¹. În cazul acestui roman, în mod special, conștiința autocritică mereu la lucru a scriitorului ardelean iese mai bine în evidență, sesizînd chiar acele elemente care i se pot reproșa textului, altfel marcînd o graniță netă în proiectul rebrenian, prin privirea retrospectivă asupra subiectului, procedeu de fixare temporală mai puțin folosit pînă atunci. Citim, în rîndurile de mai jos, extrema exigență față de sine însuși, față de propriul text, pe care nu a simțit niciodată nevoia să-l încarce cu nedorite (și neavenite, dacă ținem seama de temele abordate) exerciții de stil:

„Acuma, la 12,1/2 noaptea, am terminat transcrierea *Ciuleandrei*. Ce-o fi, singur nu știu. Subiectul m-a pasionat mai demult. Îl am notat, ca nuvelă, de vreo 15 ani, sub titlul *Nebunul*. Așternerea pe hîrtie, astă-primăvară, la Orlat, a mers vertiginos. Materialul se afla încă vag și nebulos în mine: nu aveam decît numele alese, și încă nici ele toate. Acțiunea însăși trăia mai mult geometric: unul care vrea să se facă nebun și la urmă devine aievea. Exista Puiu, bătrînul și Mădălina, iar doctorul, ca ceva fantomatic. La Orlat, în vreo zece zile, s-a limpezit tot, cu o ușurință relativă, și s-a pus pe hîrtie. Matilda, internul, gardianul, mama Mădălinei, și tot restul au venit în cursul scrisului. Chiar construcția a venit de la sine, pe măsură ce înainta compoziția... transcrierea însă a mers mult mai greu. Am impresia că eu însumi nu mai am puterea de muncă dinainte sau că

¹ Cf. Puia Florica Rebreanu, „Istoria unui jurnal”, p. IX.

mănînc prea mult, mă îngreuez și de aceea nu mai pot să lucrez cu atîta intensitate. Dealtfel, în cursul transcrierii, au venit mai multe îndoieli. Toată afacerea asta mi se pare că suferă de un cusur mare: artificialitatea” (*Jurnal*, p. 4).

Și, ca un scriitor profesionist în acel sens al cuvîntului în care sînt înțeleși postmodernii, mult mai tîrziu, Rebreanu căuta să-și stîrnească publicul prin noutate, prin continua inovație a subiectelor, o eficientă strategie de autopromovare. După ce tocmai aruncase pe piață *Ion* (1929) și *Pădurea spînzuraților* (1922), anunța, dezvăluia, mărturisirea embrionarul proiect al celeilalte capodopere, *Răscoala* (1932), într-un interviu acordat lui I. Valerian (pentru *Viața literară*, nr. 1/februarie 1927): „Lucrez în prezent la romanul *Răscoala*, care va apare la primăvară”¹. „În *Răscoala*: o mulțime de țărani, vociferînd, alergînd nebunește. Din gălăgia lor se desprinde, departe, ca un tunet sălbatec, vag și impresionant: Pămînt! Pămînt!”, notează, cu alt prilej și, de astă dată, pentru sine însuși – pentru a-și motiva, de ce nu, chiar interesul –, pe pagina de gardă a cărții a III-a din *Pădurea spînzuraților*. Explicația întregii căutări vine mai tîrziu și e, cum, de altfel, am încercat s-o demonstrăm și pînă aici, cît se poate de naturală: „Cu atîta bagaj literar în spinare, m-am hotărît totuși să devin cîntărețul răscoalei țărănilor, pentru că scontam să dobîndesc un succes grabnic tratînd un subiect atît de fierbinte”.

Modul personalizat de documentare – este știut faptul că, pentru un simplu personaj, fie el și secundar, Rebreanu nota zeci și zeci de detalii, nemaivorbind de sutele de însemnări și fișe făcute în pregătirea largii demonstrații de forță care va fi *Răscoala* – oferă o nouă premisă necesară considerării acestui romancier prin termenul de *profesionist*. Vorbind despre *Ion*, Rebreanu amintește efortul imens pe care l-a făcut pentru a abstrage esențialul de conținut evenimential din suita de date externe pe care le „adulmecase”, apoi le „rumegase” spre a putea, în sfîrșit, ca un artizan lingvistic și plastic ce se află, să le „zugrăvească”:

„Subiectul, o dată ce s-a lămurit puțin, devine o adevărată obsesie (s.n.). Am văzut un țaran în haine de sărbătoare, pe cîmp,

¹ *Ibidem*.

sărutînd pămîntul: a fost primul motiv din care s-a conturat romanul *Ion*. M-a urmărit ani de zile, s-a amplificat înainte de a fi scris primul cuvînt. Întîia schiță telegrafică purta titlul *Zestrea*. S-au adăugat apoi alte scene, oameni, întîmplări, note, crîmpeie. Totuși, cînd am început să scriu, am început să lupt cu un adevărat haos. Limpezirea, coordonarea, construcția întreagă a venit scriind. Scheletul general însuși a suferit schimbări radicale. Nouăzeci la sută din notițele pregătite au fost înlocuite cu amănunte și scene apărute spontan în timpul scrisului. Toată așa-numita «documentație» n-a făcut decît să germineze în subconștient atmosfera necesară. Scriind, aveam adeseori senzația stranie că personagiile mele se află în odaie, iar în anume scene îmi răsuna în urechi cuvintele lor sau le vedeam, cîteva clipe, în carne și oase. Dificultatea era doar de a găsi expresia care să le zugrăvească întocmai” (*Jurnal*, p. 364).

La cele mărturisite mai sus, se adaugă și un amănunt de evoluție internă a scrisului său, intens speculat de exegeză, și anume trecerea la roman prin exercițiul structural și stilistic al nuvelei, fapt ce trădează o bună stăpînire a rigorilor de compoziție și subiect. Și aceasta trebuie pusă în conexiune directă cu cealaltă „tentativă”, pe care cel puțin romanele (cu subiect cît se poate de autohtonizat) ne lasă s-o întrezărim mai puțin. Romancierul ardelean a fost, în mare parte, un autodidact: și-a cultivat, prin eforturi nu de puține ori suficient de dificile, o formație de erudit, citind, cu o energie de invidiat, multă literatură universală.

Așadar absorbția tematică a nuvelor în romane poate fi considerată un exercițiu făcut în baza propriilor descoperiri: Rebreanu a conștientizat, în cadrul procesului intern de evoluție, importanța fenomenului romanesc, dar și a alinierii, din acest punct de vedere, a literaturii noastre la o galerie de exemple consacrată, pînă atunci, de europeni vestici, pe de o parte, și de literatura rusă, în contrapondere a balanței. Așa, de pildă, într-un alt interviu vizînd romanul românesc, afirma supremația valorică a romancierului în raport cu poetul ori nuvelistul (idee în sine contestabilă, dar interesantă, aici, din punctul de vedere al mutației conceptuale ce avusese loc o dată cu acumulările în zona epicului): „Salut cu entuziasm năvala scriitorilor români contemporani asupra romanului! El pune odată capăt diletantismului care făcea un om de litere din orice autor a trei poezioare și a două

schite”¹. Îi urmează, de netăgăduit, supremația speciei românești, indiferent de etichetele ce-i pot fi, artificial, aplicate. Ea reiese din complexitatea pe care o acoperă romanul, mergînd, tematic, în toate sferele existențiale și reunind acele părți, acele particule de virtuală realitate din mijlocul cărora să rezulte, în integritatea ei comportamentală, ființa. Și, nu în ultimul rînd, din caracterul pronunțat ficțional, pe care Rebreanu îl conștientizează, dublîndu-și deci eforturile de menținere în marja veridicității:

„Nu există roman psihologic sau social, sau cum le mai clasifică critica savantă. Există romanul pur și simplu, care trebuie să fie, în același timp, și psihologic, și social, și fantastic, și istoric... Căci romanul e o lume întreagă, de la Dumnezeu pînă la ultima gînganie, o lume specială, cu viața ei proprie, și totuși atît de apropiată de sufletul general omenesc încît oricine să o poată reconstitui cu *fantezia* (s.n.)”².

„Numai cu nuvelele, Rebreanu ar fi fost serios concurat de I.Al. Brătescu-Voinești, C. Sandu-Aldea, Emil Gîrleanu, Agârbiceanu”, notează Al. Piru. Totuși gravitația în jurul nuvelor, cu care începe de numeroase ori discutarea frescei românești rebreniene, demonstrează, *a contrario*, importanța – iarăși *profesionistă* – pe care a jucat-o acest „schelet” compozițional în economia evolutivă a formației romancierului.

Cea mai bună analiză de gen, care atinge și stilistica internă a textelor, îi aparține lui Tudor Vianu, în *Arta prozatorilor români*. Urmărind, așa cum o vor face și mulți alții mai tîrziu, paralelismul nuvelă/roman la toate nivelurile, dar insistînd asupra celui *tematic*, criticul remarca un aspect esențial, care-l deosebește pe Rebreanu de toată literatura de gen, scrisă și promovată, sub tarele unui idilism în totală neconcordanță cu realitatea dură, adesea brutală și de o violență la marginea patologicului, de sămănătoriști. Și anume *demitizarea* lumii satului, făcută, desigur, cu arma cea mai la îndemînă care este *dezeroizarea* protagonistului (în *Ion*)/protagoniștilor (*Răscoala*): „Omul elementar, țăranul, dublat în chip destul de neașteptat de omul elementar al mediului urban, ființa instinctivă a periferiilor și închisorilor, pe

¹ Liviu Rebreanu, *Jurnal*, p. 380.

² *Ibidem*, p. 363.